

Punts forts i punts febles en la recerca infermera realitzada a l'atenció domiciliària

Strengths and weaknesses in the research conducted in nursing home care

¹Puig, Montserrat; ²Moreno, Carmen; ³Falcó, Anna; ⁴Galimany, Jordi; ⁵Rodríguez, Nuria

^{1,4} Departament d'Infermeria de Salut Pública, Salut Mental i Materno-Infantil. Escola d'Infermeria. Universitat de Barcelona.

^{2,3} Departament d'Infermeria de Medicoquirúrgica. Escola d'Infermeria. Universitat de Barcelona.

⁵ Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions. Facultat d' Economia i Empresa. Universitat de Barcelona

Cóm citar aquest document: Puig, M; Moreno, C; Falcó, A; Galimany, J; Rodríguez, N. Punts forts i punts febles en la recerca infermera realitzada en la atenció domiciliària. *Àgora d'Infermeria (AgInf)* Vol.15.2 (58) Juny 2011

Resum: L'atenció domiciliària és el sector de salut que ha experimentat un major increment en els darrers anys al nostre país. No obstant això, la recerca en atenció domiciliària està encara poc desenvolupada. **Objectiu:** identificar els punts forts i els punts febles de la recerca infermera en l'àmbit domiciliari. **Mètode:** Un primer anàlisi realitzat per la investigadora principal permet conèixer les necessitats de les persones que són ateses per l'atenció domiciliària així com els aspectes de cures lligats a una major qualitat de vida. En un segon anàlisi es va realitzar un grup de discussió sobre els punts febles i els punts forts de la investigació infermera. **Resultats:** els punts forts estan relacionats amb la satisfacció professional, el millor coneixement de l'entorn i necessitats del pacient, els punts febles estan vinculats a la manca de recursos, a la manca de temps i formació, i a la falta de grups i línies d' investigació. **Conclusions:** Les dades obtingudes mitjançant l'anàlisi dels aspectes que envolten la investigació infermera en l'àmbit de l'atenció primària suggereixen una sèrie de propostes amb l'objectiu de disminuir les dificultats observades a més de potenciar la recerca. Les propostes són: en l'àmbit de la formació universitària, en l'àmbit de la gestió sanitària i en l'àmbit professional. Pensem que això pot servir de punt de reflexió a futures investigacions, de manera que augmenti el nombre d'infermeres que investiguin en els seus camps de treball.

Paraules clau: atenció domiciliària, atenció primària, recerca infermera, grup de discussió.

Abstract: Home care is the health sector has experienced a greater increase in recent years in our country. However, research in home care is still underdeveloped. **Objective:** To identify the strengths and weaknesses of the research nurse in the home care. **Method:** A first analysis by the principal investigator allowed to meet the needs of the people who cover home care and how aspects of care associated with a higher quality of life. In a second analysis was a group discussion on the weaknesses and strengths of nursing research. **Results:** The strengths are related to job satisfaction, better knowledge of the environment and the needs of the patient, the weaknesses are linked to lack of resources, lack of time and training, and lack of bands and lines research. **Conclusions:** The data obtained by analyzing the issues surrounding nursing research in the field of primary care suggest a number of proposals with the aim of reducing the difficulties encountered as well as promoting research. The proposals are in the field of university education in the field of health management and professionally. We believe this can serve as a reflection on future research, so as to increase the number of nurses to investigate in their fields.

Keywords: home care, community health, nursing research, discussion group.

Introducció:

Davant d'una societat cada cop més envellida, els serveis d'atenció primària han evolucionat per atendre les necessitats de la gent gran, per això l'atenció domiciliària és el sector de salut que ha experimentat un major increment en els darrers anys al nostre país. A Espanya, la història de l'atenció domiciliària ha estat més curta que en altres països de la Unió Europea, i és a partir dels anys seixanta quan l'Atenció Primària (AP) va començar a oferir atencions domiciliàries.

En els anys setanta es van establir els Serveis d'Assistència a l'Ancià, creant el primer Pla Gerontològic Nacional, i el 1979 els serveis domiciliaris van passar a formar part de l'Institut Nacional de Serveis Socials (INSERSO), però en un primer moment només els pensionistes es podien beneficiar de les ajudes, en el 1985 les ajudes s'estenen a tots els ciutadans, i cada comunitat autònoma va establir un desenvolupament diferent en l'atenció domiciliària⁽¹⁾. En la dècada dels noranta, el con-

veni de col.laboració entre els Ministeris de Sanitat i Consum i Afers Socials per a l'Atenció Sociosanitària a la gent gran, estableix les bases per a l'ordenació dels serveis sanitaris d'atenció a la gent gran, fet que impliquen els serveis d'Atenció Primària, amb els programes d'atenció a l'ancià i atenció domiciliària, detallant la importància del professional d'infermeria en l'atenció domiciliària (1).

Si analitzem l'atenció domiciliària a la Comunitat Catalana, el servei d'Atenció Domiciliària (ATDOM) està implantat en el conjunt de les Àrees Bàsiques de Catalunya, el porten a terme un equip de professionals de l'equip d'atenció domiciliària, l'objectiu és atendre les necessitats de la gent gran a nivell domiciliari. S'inclouen en aquest programa les persones de 65 i més anys, encara que en algunes ocasions, també s'inclouen altres persones menors de 65 anys que necessiten cures a nivell domiciliari, cas, per exemple, de persones amb disminució física i / o psíquica. En moltes ocasions els professionals de l'ATDOM comparteixen pacients amb l'equip del Programa d'Atenció Domiciliària i Equips de Suport: PADES (2). També es realitza suport i assessorament al cuidador principal de persones amb dependència. El Centre d'Atenció Primària (CAP) té un paper molt important en la detecció de situacions de dependència i en la identificació de l'ajuda de la gent gran. Els professionals del CAP són els encarregats de derivar els casos que ho necessiten als serveis socials.

Malgrat que els canvis en l'atenció domiciliària han estat ràpids, la recerca en atenció domiciliària, està encara poc desenvolupada, tot i ser un dels àmbits de treball on les infermeres poden realitzar importants aportacions, especialment en la identificació de problemes de salut i en la valoració de l'entorn social i familiar dels pacients. Sí és cert que han augmentat el nombre de publicacions i contribucions a congressos, però els projectes de recerca de subvenció pública continuen sent minoritaris (3). En la revisió bibliogràfica trobada sobre les dificultats de la recerca en infermeria, hem observat com a dificultats més comunes: a) la desmotivació per fer recerca, b) la manca de recursos materials, c) la manca de formació metodològica per a investigació, d) la manca de grups de recerca en infermeria, e) la recerca en infermeria com a assignatura independent, separada amb les altres assignatures bàsiques, de suport i professional,

f) la manca de temps, g) l'escàs reconeixement i suport, idiosincràsia i sociologia professional, h) l'existència de pocs treballs interdisciplinaris i de intercentres, j) les poques línies de recerca establertes (3,4) i i) la manca de suport i fonamentació en teories pròpies (5). A més, la recerca infermera segueix realitzant més estudis quantitius que qualitius, i la majoria d'estudis realitzats en AP són de tipus descriptiu (6,7,8)

No obstant això, les dificultats descrites en les línies anteriors, es podrien solucionar, si es promocionés i incentivés als professionals i es consolidessin grups de recerca amb assignació dels recursos necessaris. Així, en lloc de treballar de forma aïllada i sense els mitjans adequats, es podria aprofitar el coneixement de les persones que treballen en l'atenció domiciliària tant dels professionals de les gran ciutats com dels professionals de les zones rurals (8).

Objectiu

Identificar els punts forts i els punts febles de la recerca infermera en l'àmbit domiciliari.

Desenvolupament

En primer lloc, es va realitzar un estudi de cas, amb metodologia mixta qualitativa i quantitativa. La recerca es va desenvolupar amb una mostra de 26 pacients majors de 75 i més anys de la població de Vilafranca del Penedès (Barcelona, Espanya), realitzant entrevistes en el domicili de la gent gran durant l'any 2007. Aquests pacients estaven tots inclosos en un programa sanitari d'atenció domiciliària amb el nom d'Atenció Domiciliària (ATDOM). El nostre contacte amb la mostra va ser a través d'aquest programa en el centre d'AP de la ciutat. Aquesta investigació ha aportat dades suficients que han permès realitzar un anàlisi coneixedor de l'àmbit domiciliari (9). En segon lloc i partint de l'experiència duta a terme en el marc de l'estudi de cas anteriorment descrit, es va constituir un grup de discussió, que va aportar a l'anàlisi les seves experiències en recerca. L'objectiu d'aquest grup va ser identificar els punts forts i els punts febles en la recerca que es realitza en l'àmbit de l'atenció domiciliària.

Resultats

Els punts forts identificats pel grup de discussió van ser el poder conèixer l'entorn i les condicions d'habitatge de la gent gran, identificant d'aquesta manera les necessitats personals i familiars de la persona gran i el seu cuidador

principal. A més el contacte en l'àmbit de l'ancià aporta una riquesa emocional, i permet identificar una trajectòria de vida. El poder dedicar un temps a investigar produeix satisfacció personal i professional als professionals d'infermeria. Els punts febles experimentats van ser: la manca de temps per atendre al domicili, la qual cosa fa que les valoracions infermeres no puguin fer-se de manera extensa, la manca de recursos materials, el retard en l'obtenció dels permisos per fer recerca, la manca de formació en metodologia de la investigació i la manca de grups i línies de recerca (taula 1). Coincidint el grup, que tots els aspectes relacionats amb el coneixement vinculat a les cures dels pacients solen ser favorables, mentre que els aspectes negatius o febles són bàsicament de caràcter operatiu.

Taula 1

Punts forts	Punts febles
Coneixement de l'entorn del pacient	Dificultats per obtenir els permisos de recerca
Identificació de les necessitats del pacient i família	Falta de recursos
Obtenció d'una riquesa emocional	Falta de temps per organitzar i realitzar el treball de camp
Coneixements de trajectòries de vida	Dèficit de formació en metodologia de la recerca
Satisfacció personal	Falta de grups de recerca consolidats
Autorealització professional	Falta de línies de recerca
Motivació	Falta d'autoestima professional

Conclusions:

Les dades obtingudes mitjançant l'anàlisi dels aspectes que envolten la recerca infermera en l'àmbit de l'AP suggereixen una sèrie de propostes amb l'objectiu de disminuir les dificultats observades a més de potenciar la recerca. Les propostes són:

- En l'àmbit de la formació universitària: Incloure la formació en metodologia de la recerca en el Grau d'Infermeria i en la formació de Postgrau. Crear línies de recerca específiques en infermeria, de manera especial, en relació al rol autònom, utilitzant les taxonomies infermeres, de manera que s'utilitzi el llenguatge i l'estructura infermera. Augmentar la coordinació i potenciar els convenis de col·laboració entre els centres d'AP i les universitats.
- En l'àmbit de la gestió sanitària: Donar suport a la infermera perquè pugui disposar en la seva jornada de treball d'un espai per la recerca. Facilitar als centres de treball que es creïn equips d'investigació, incloent els professionals infermers. Facilitar al màxim la gestió dels tràmits per investigar. Potenciar la creació d'equips multidisciplinars per a la recerca. En l'àmbit professional: Tenir disponibilitat per a realitzar l'anàlisi de dades amb un professional estadístic. Augmentar l'autoestima de la professió potenciant la qualitat i difusió en la comunitat científica dels resultats. Pensem que això pot servir de punt de reflexió a futures investigacions, de manera que augmenti el nombre d'infermeres que investiguin en els seus camps de treball.

Bibliografia

1. Instituto de Salud Carlos III. Ministerio de Sanidad y Consumo. Subdirección General de Investigación Sanitaria Unidad de coordinación y desarrollo de la Investigación en Enfermería (Investén-isciii). *Visita domiciliaria programada de enfermería a personas mayores de 65 años*. Madrid, 2002.
2. ICS. Atenció Primària, Àmbit d'Atenció Primària Costa de Ponent. Consultado: (19-10-2010). Disponible en http://www.gencat.net/ics/infocorp/dap/regio_costaponent.htm
3. Fraile L. "Reflexiones sobre la Investigación Enfermera: Análisis y opiniones de una realidad en desarrollo". *Rev. enferm. CyL*, 2009; 1(2):2-6
4. Oltra-Rodríguez E, Riestra-Rodríguez R, Alonso-Pérez F, García-Valle JL, Martínez-Suárez MM, Miguélez-López, R. Dificultades y oportunidades para investigar percibidas por las enfermeras en Asturias. *Enferm Clin*, 2007;17(1):3-9.
5. Cabrero J, Richart M. *Investigar en enfermería. Concepto y estado actual de la investigación en enfermería*. Publicaciones Universidad de Alicante. San Vicente del Raspeig. 2002

6. Triviño, Z. & Sanhueza, O. (2004). *Paradigmas de investigación en enfermería*. Cienc. enferm. [revista en la Inter-net]. 2005 Jun [citado 2010 Oct. 18]; 11(1): 17-24. Disponible en: http://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0717-95532005000100003&lng=es. doi: 10.4067/S0717-95532005000100003
7. Morales JM. "Investigación de Resultados en Enfermería: El camino hacia la efectividad de los cuidados". *Índex Enfermería* [revista en la Internet]. 2004 Jun [citado 2010 Oct. 18]; 13(44-45): 37-41. Disponible en: http://scielo.isciii.es/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1132-12962004000100008&lng=es. doi: 10.4321/S1132-12962004000100008.
8. Alonso F, Cid G, García G. Documentos de opinión para atención primaria. La investigación clínica en atención primaria. Necesidades, problemas y prioridades investigadoras en Atención Primaria. P 23. [consultado 2010 Oct 18] Disponible en: <http://www.semergen.es/semergen/microsites/opinion/opinion4/necesidades.pdf>
9. Puig, M. Cuidados y calidad de vida en Vilafranca del Penedès: Los mayores de 75 y más años atendidos por el servicio de atención domiciliaria y sus cuidadores familiares. Tesis Doctoral. Barcelona: Universidad de Barcelona; 2009. Disponible en: http://www.tesisexarxa.net/TESIS_UB/AVAILABLE/TDX-0511109-105935//MPLL_TESIS.pdf

Nota: S'ha presentat com a pòster al XI Congrés Nacional, VI Internacional d'Història de la Infermeria. Barcelona, 2010
Adreça de contacte: Montserrat Puig Llobet monpuigllob@ub.edu

